

לאסוקי שמעתתא

מסכת נדרים כ"א – כ"ז • פרשת קרח תשע"ה • גליון 151

סיכום הלכות
של השיטות המובאות
בגמרא, בטור ובצ"י
ולשון השו"ע
לפי סדר הדף היומי

ביטול נדר ע"י תנאי מוקדם:

נדרים כג.

תנן- ר' אליעזר בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חברו שיאכל אצלו, יאמר לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. גמ' - ואם הנדר בטל הרי לא יבוא לאכול אצלו! חסורי מחסרא והכי קתני- הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר- כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. אביי- תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר. רבא- ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר וכגון שהתנה בראש השנה ולא ידע במה התנה ועכשיו נודר, אם זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אני נודר וכשאזכר על מה נדרתי אלך לפי התנאי ואח"כ זכור והיה נדרו בטל לפי התנאי אין בנדרו ממש, לא אמר על דעת ראשונה אני נודר, עקר התנאי וקיים הנדר.

ראשונים

ב"י- דעת הרא"ש שביטול נדר שנעשה בלחש אינו ביטול שכן דברים שבלב אינם דברים. והר"ן חולק.
רמב"ם רא"ש רשב"א ר"ן והג"מ בשם ר"ת- רבא לא חולק על אביי אלא העמיד באופן אחר כדי לא לשנות לשון המשנה ושניהם להלכה.
ריב"ם וראב"ה- רבא פליג על אביי והלכה כרבא.
ר"ן- כשרוצה להדיר חברו שיאכל אצלו ואומר נדר שאדור יהא בטל, גם אם זכר תנאו בשעת הנדר הוי נדר משום שנודר מיד לאחר התנאי או משום שכל כוונתו הייתה להדיר אחרים כדי לרזם אבל במבטל נדריו עד זמן פלוני, אם זכר התנאי בשעת הנדר הוי נדר משום שנודר לאחר זמן, ונודר נדר לעצמו. ודלא כרשב"א שכתב לחלק בין תנאי של עם הארץ שנדרו קיים אם זכור תנאו שחוששים שמא ביטל תנאו ותנאי של תלמיד חכם שנדרו בטל.
ב"י- לדעת הרמב"ם אף על פי שקיבל התנאי בלבו ולא הוציאו בפיו הרי הנדר בטל ולפי זה אם בשעה שזכר התנאי ביטלו, הנדר קיים.
טור- הרמב"ם כתב שיש אומרים שאין התנאי קיים לבטל הנדר אלא א"כ יזכרנו תוך כדי דיבור לנדר. והרא"ש לא חילק בזה.
ראב"ד- יפה כתב הרמב"ם אבל לא בזכירת התנאי אלא בקבלתו, שאם זכר את התנאי ותוך כדי דיבור נדר, נדרו בטל.
רא"ש ור"ן- התנה על מקצת דברים וכשנדר זכר את התנאי אפילו אמר על דעת ראשונה אני נודר, נדרו קיים.
טור בס'מין רל"ט- בכל דינים אלו דין שבועה כדין הנדר [מובא לקמן].

שו"ע יו"ד סימן ר"א

א. האומר נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר ונדר, אינו נדר. במה דברים אמורים, שהוציא תחילה בשפתיו לומר שלא יהא נדר אבל אם חשב כך בלבו הוי דברים שבלב ואינם מבטלים הנדר שהוציא בשפתיו ו"א דאפילו אמר כן בלחש הוי דברים שבלב. הגה והא לאמרינן כל נדרי צליל יוס הכיפורים הוי כאלו התנו כהדליא ומכל מקום לא סמכינן על זה להתיר צלא שאלה לחכם כי אם לזרז גדול.

אחרונים

ב"ח- אם השמיע לאוזניו את ביטול הנדר חשיב כהוציא בפיו לבטל הנדר. ש"ך- לא משמע כן מהרא"ש אלא דוקא ביטול בפרהסיא וכן כתב רבינו ירוחם.

ש"ך- כשמתנה בשעת הנדר אף אם זכר את התנאי, נדרו בטל. אבל כשמבטל מראש נדריו, אם זכר התנאי תנאו בטל- ט"ז. פרישה- החילוק הוא בין אם מתנה בפירוש על הזמן שעומד לנדר בו או שאמר סתם 'אם אנדור', שבזה אם זכר התנאי הנדר קיים.

בה"ט- מהר"ם גלאנטי- כל נדרי מבטל נזירות אף שלא הזכיר נזירות במפורש שהרי נזירות בכלל נדרים.

ב. מי שהתנה ואמר כל נדרי שאדור מכאן עד זמן פלוני יהיו בטלים, ונדר בתוך הזמן, אם הוא זכור לתנאו בשעת הנדר נדרו קיים שהרי

מבטל תנאו בשעה שנודר. ואם אינו זכור לתנאו בשעת הנדר התנאי קיים והנדר בטל. ויש אומרים שאין התנאי מועיל לבטל הנדר אלא אם כן יזכרנו תוך כדי דיבור לנדר ויאמר בלבו שהוא סומך על התנאי ויש לחוש לדבריהם.

אחרונים

ט"ז- אין משמעות לתוך כדי דיבור לנדר, אלא כל שינדור תוך כדי דיבור לזכירת התנאי.

ג. התנה על קצת דברים שיהא נדרו בטל בהם, ואינו יודע על מה התנה אם על אכילת בשר או שתיית יין, אם אומר בשעת הנדר על דעת ראשונה אני נודר שאם אזכור על מה שהתניתי שאלך אחר התנאי ונזכר על מה התנה, התנאי קיים והנדר בטל, ואם לא אמר על דעת ראשונה אני נודר, התנאי בטל והנדר קיים.

נדרי אונסין:

נדרי כז.

משנה- נדרים אונסין- הדירו חברו שיאכל אצלו וחלה הוא או בנו או שעכבו נהר שלעה הנהר מחמת שלגים, דבר שלא היה לו להעלות על דעתו. אין צריך התרה שלא הייתה כוונתו מעיקרא לאסור בנדר אם יאנס- טור.

ראשונים

ריב"ש- חולי בנו של הנודר קרוב הוא לסכנה, ויש כאן אונס בשעת חלות הנדר ומדובר בענין של אכילה שאין על האונס כל כך קפידיא, ולכן בשבועה מסוג אחר אין טענת אונס פוסרת מקיום השבועה. אם לזה נשבע שיפרע החוב עד זמן מסוים ומסיבה מסוימת המושל אסר עליו להשיב את החוב, אם בנקל יכולים לדחות את המושל, כך יעשו, ואם לא, נחשב כאונס.
רשב"ץ- אלקנה שנשא את פנינה על חנה אשתו לפי שלא היו לו בנים, והבריחה חנה נכסיו והשביעתו שיגרש את פנינה ויאסור אותה עליו עולמית, נחשב לנדר באונס. ואם הייתה זו שבועה, לא חלה השבועה לפי שנשבע לבטל את המצווה, ולכתחילה צריך להתכוון שתהא השבועה לזמן מסוים כדי שלא תחול כלל וכן אם לא השביעתו חנה אלא על פנינה ולא אסרה אשה אחרת, יכוון בלבו לזמן מסוים, או שיכוון לתנאי אחר שיבטל את השבועה. ואין צריך להודיע לעדים, ואין צריך שיכירו אונסו כיון שבהתרת נדרים יכול לומר אדעתא דהכי לא נדרתי, כך יכול לומר- בשעת הנדר כוונתי כך. וכן כתב הרשב"א. והריב"ש כתב שאם נשבע לא לישא שום אישה חלה השבועה שמתוך שחלה על נשים שאינן ראויות לילד, כך חלה על הראויות, שבועה כוללת. ואף הרשב"ץ עצמו כתב כן במקום אחר.
רשב"א- אף שהוציא הנדר בסתם ואף אם תלה אח"כ בדברים שהשומעים הבינו אותם הפוך ממה שאומר ואף שהשומעים הכירו שנודר ברצון בלא שום אונס, נדרו בטל [בה"ט].

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

יב. נדרי אונסין כיצד, הדירו חברו שיאכל אצלו וחלה או שחלה בנו או שעכבו נהר, הרי אלו נדרי אונסין. הגה ואם אירע לו אונס והיה אפשר לסלקו על ידי ממון הרבה שיתן, מקרי אונס. וכן אם היה עליו עשיר שכל לקיים שבועתו ונדרו אפילו לא היה הקנס רק ממון מקרי אונס. מכל מקום אם בנקלה יכולים להשתדל, לא מקרי אונס ועיין לעיל סימן רכ"ח סע' מ"ז דין חרס שגומר המושל לעבור עליו. מי שנשבע או נדר לעשות דבר ציוס פלוני ונאנס כגון שנשבע לשלם וכשהגיע הזמן אין לו לשלם, פטור משבועתו. ואם יכול לקיימה אחר כך דינו כאלו עבר על שבועתו במזיד וכבר נתבאר דינו לעיל סימן רכ"ח סע' מ"א. ואם כשהגיע הזמן לפרוע הכריח המלך למלוה להרויח הזמן ללוה או שפטרו לגמרי, השבועה קיימת ולכולי עלמא צריך לפרוע לו אחר כך ועיין בחו"מ סימן ע"ג מדינים אלו. וקהל שעשו חרס על חמש שנים והקבעו זמן שיתחיל החרס ובלוחו הזמן היו אנוסים או שוגגים ולא התחילו לקיים הנדר צריכין לקיימו אחר כך כי אינו בטל משום זה. מי שנשבע או נדר לעשות דבר

נחש כקורת בית הבד או חומה גבוהה לשמים (אינו נלד) שכן דרך העולם להפליג ולא כוון לשם נדר (ואם מעמיד דבריו שאמר כוון לנס נלד הוא נלד).

באילו דינים שבועות כנדרים:

נדרים כה:

תנא- כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות. היכי דמי? כגון רב כהנא ורב אסי שכל אחד מהם אמר שבועה שכן אמר רב וכוונת הגמ' לומר שאף זה בכלל שבועות שגגות- ר"ן.

נדרים כד- שבועות הבאי אסורות. והר"ן גרס- כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות הבאי מותרות ומה שאמרו שבועות הבאי אסורות, היינו כשמקיים דבריו.

ראשונים

טור- דין שבועה כדין הנדר לכל דבר. נתכווין לומר פת חטיין ואמר פת שעורין, או פת סתם הולכים אחר לשון בני אדם. וכן לענין הקמתה וביטולה וכן לענין תנאים שמטיל בה.

ב"י- שבועה אמרו שצריך להוציא בשפתיו **והרא"ש** כתב שהוא הדין בנדרים- **טור**.

רמב"ם- דין כל אלו הדברים בנדרים כדין שבועות. ובדין תנאי ביטול הנדר כתב- יש מן הגאונים שאומרים שאין כל אלו הדברים נוהגים אלא בנדרים בלבד לא בשבועות ויש מי שמורה שדין הנדרים והשבועות בעניינות אלו אחד הם וכי יש לו להקדים תנאי לשבועתו כדרך שאמרו בנדרים- **טור**.

סמ"ג- אמרו בירושלמי תנאי בנדרים ואין תנאי שבועות.

רא"ש ור"ן- וכן אם נשבע לא אוכל ככר זה אם אמר פלוני דבר זה ונמצא שלא אמר, מותר. והר"ן כתב ששבועת זירוזין גם מותרת.

רמב"ם- שבועות הבאי שגגות ואונסין פטור עליהן. **ראב"ד**- והן אף מותרות. **ב"י**- ומכאן שדעת הרמב"ם ששבועות זירוזין אסורות.

ר"ן ורא"ש- שבועות הבאי מותרות, אבל אם אמר בפירוש שמעמיד דבריו ואינו מתכווין להבאי ודאי שאסור- **טור**, **ש"ך**.

תוס'- מותרות מדאורייתא ואסורות מדרבנן.

שו"ע יו"ד סימן רל"ט

א. דין השבועה כדין הנדר לכל דבר, בין לענין שצריך שיוציא בשפתיו בין לענין שנתכוין לומר פת חטים ואמר פת שעורים או פת סתם בין שהולכין בה אחר לשון בני אדם, בין לענין הקמתה וביטולה, בין לענין תנאי. וי"א שכשם שנדרי זירוזין והבאי ואונסים ושגגות מותרים הוא הדין לענין שבועה והוא שכשנשבע שבועת הבאי לא יהא מעמיד דבריו לומר שודאי ראה באותו דרך כיוצאי מצרים, דאם כן אסור הוא. וי"א דשבועות הבאי בכל גוונא אסורות. ומדברי הרמב"ם נראה ששבועות זירוזין אסורות וגם בשאר שבועות נראה מדבריו שאף על פי שפטור מקרבן איסורא מיהא איכא [ש"ך]- כלומר שצריך התרה, כי לכתחילה אף בנדרים יש איסור. הגה, יהודי שגנב לעוול כוכבים וחייבוהו לישבע במעמד שאר היהודים ויודעים שגנב לשקר, יכפהו שיהפטר עס העוול כוכבים ולא ישבע לשקר אפילו אם היה אנוס על השבועה, הואיל ויש חילול השם ששבועתו [אבל אם אין דרך להתפטר, הואיל והאונס הוא מיתה, אף שיש חילול ה', ישבע ויבטל השבועה בלבו- ש"ך]. ואם היה אנוס וליכא חילול השם נדבר מצטל השבועה בליבו הואיל והוא אנוס ששבועה [אף שיש לו ויכול להתפטר- ש"ך] כללעיל סימן רל"ב.

אחרונים

ש"ך- המחבר הבין בדברי הרמב"ם שאף בשבועות אונסים אסור לכתחילה, אבל מהרמב"ם משמע שבשבועות ונדרי אונסים מותר לכתחילה.

נדרים שגגות:

נדרים כה:

משנה- נדרי שגגות- אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה, שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה הואיל ובשעת התנאי שכח לא חל הנדר, אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כסי וכו' ונדודע שלא גנבה, ראה אותן אוכלים תאנים ואמר הרי עליהם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים, **ב"ש**- הן מותרים ומי שעמהם אסורים. **ב"ה**- אלו ואלו מותרים- **טור**.

נדרים סו- **משנה**- קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה מותר, לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה לפי שאין כעורה עשויה להיות נאה. רשב"א ר"ן וריב"ש אלא שהנדר בטעות- **טור**.

תוך שנה או ביום פלוני יש לו לעשותו מיד או בשחרית כשיגיע אותו היום שמה ישכח אחר כך ולא יעשנו ויעבור על נדרו ושבועתו ואם לא עשהו מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשותו ושכח או נאנס אחר כך ולא עשהו יש אומרים דמקרי אונס [וכן נראה עיקר. ט"ז] ויש אומרים ללא מקרי אונס. ולא מקרי אונס ששבועה אלא אם כן היה מגיע לו איזה רעה אם לא היה נשבע אבל אם לא היה מגיע לו טובה ונשבע כדי שיהא לו טובה מזה אין מקרי אונס ששבועה [ואף שמסר מודעה על שבועה זו, אינה בטלה, ש"ך בשם מהרי"ק]. כל שהוא אנוס ששבועה אף על פי שאמר על דעת רבים או על דעת המקום, אינו כלום. נאמן אדם לומר ששבועתו הייתה באונס או על הנאי כך וכך ודוקא קודם שבער על שבועתו [זהו דוקא בנדר או בשבועה לעצמו, אבל אם נשבע לחבירו, אין שבועתו בטלה אלא באונס ידוע. ונראה שאף אם היו רגלים לדבר, ש"ך] אבל אם כנר עבר [או שהתרו בו ועבר אף אם אמר להם טענתו על הנדר- רשב"א], אינו נאמן לפטרו ממלקות. וכן מי שהודה ברבים או כתב עליו שטר והודה בו שגנב וכו' ואומר אחר כך שלא נשבע ונתן טעם למה אמר שגנב, נאמן וכל שכן אם האמת שלא נשבע שאין עליו איסור שבועה משום הודאתו.

אחרונים

בה"ט- וכן כל אונס שכיח ולא שכיח הוא אונס לענין נדרים שהרי אמרו בגמ' שחולי אונס שכיח ולא שכיח הוא. **הרא"מ גלאנטי**- מי שקבע זמן לפרוע לחבירו ואם לא יאסר בבשר ויין, וירד מנכסיו קודם הזמן פטור משבועתו.

בה"ט- כתב **תרומת הדשן** הובא בסמ"ע - אם כתב בכתב יד שחייב לשלם, ונשבע על כך, ואח"כ אמר שלא נשבע, אם התובע מודה שלא נשבע, נאמן, ואם התובע לא מודה, דינו בממון כשאר שטר שאין בו שבועה. וכתב **הש"ך** שנראה שדוקא שנתן אמתלא לדבריו אבל לא נתן אמתלא אף שהתובע מודה או שנתן אמתלא והתובע אינו מודה שלא נשבע, אין טענתו טענה.

נדרים זירוז:

נדרים כג.

ר' אליעזר בן יעקב אומר- אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל עמו הרי זה נדר זירוז- **טור**.

גמ'- הזמין ראובן את שמעון לאכול עמו, והיו מזמינים אותו גם במקום אחר, ורצה לאכול עם ראובן, ואמר לו הדיירני מנכסיך אם לא אוכל עמך כדי שלא יפצירו בו במקום אחר הרי זה נדר ממש- **רא"ש ר"ן וטור**.

ראשונים

רמב"ם- נדרי זירוזין מותרים כיצד, המדיר את חבירו שיאכל אצלו ונדר זה שלא יאכל מפני שלא רוצה להטריח עליו, בין אכל בין לא אכל, שניהם פטורים.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

ג. המזמין את חבירו שיאכל עמו, ומסרב ומדירו אם אינו אוכל עמו, או שאומר לו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי ואוכל פת חמה ושותה כוס של צונן, וזה מסרב, הרי זה נדר של זירוז, אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והיו מזמינים אותו גם במקום אחר וחפץ לאכול יותר עם ראובן ואומר לו הדיירני מנכסיך אם לא אוכל עמך [או שמעון עצמו נדר, ט"ז] כדי שלא יפצירו בו במקום אחר הרי זה נדר גמור. הגה ואין למדין מדיני נדרי זירוזין למקום אחר שאין לך בהם אלא מה שאמרו חכמים.

נדרים הבאי:

נדרים כד:

נדרים הבאי- אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש טרוף, כלומר שעשוי בקעים בקעים- **גמ'**. כקורת בית הבד.

ראשונים

טור- ומותר. **ב"י**- ובתנאי שראה עם רב או נחש, אבל אם לא ראה כלל, אסור.

ר"ן- ודוקא כשיש דרך להגזים במה שראה ולומר שהוא כעולי מצרים וכדו', אבל אם אין דרך להגזים כל כך, נדרו נדר. **וב"י** חולק.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

ד. נדרי הבאי כיצד, כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי כיוצאי מצרים [ט"ז]- יש לגרוס אם לא ראיתי שהוא מפורסם שאין שם] אם לא ראיתי

רבה- אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא שלא חזר בו מהלשון הכללית של הנדר וכן כשאמר בלשון פרטית ולא חזר בו-טור, כולם אסורים. במה נחלקו באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים חוץ מאבא שבה שינה לשון הנדר ופרט אותו או שחזר ואמר נדר כללי במקום הפרטי-טור - **רא"ש ור"ן** וכן בשם **הרמב"ן והרמב"ם**.

רמב"ם- וכן האומר היין עלי קרבן מפני שהיין רע לבני מעיים ואמרו לו הרי המיושן יפה לבני מעיים, אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר או אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והישן מותר, מותר בישן ובחדש. אבל אמר אילו הייתי יודע הייתי נודר מכל היינות חוץ מן המיושן, מותר במיושן בלבד.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

ו. נדרי שגגות כיצד, אמר קונם עלי ככר זה, אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה, או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כיסי או שהכתה בני [ואמר כן במפורש, ט"ז] ונמצא שלא גנבה ושלא הכתה, וכן אם אמר קונם שאיני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפוא, חל הנדר. **הגה** וכן **הלומד** **אם היה פלוני אלכל זה הדבר** **אחזן** **אלף** **זוז** **ללדקה והיה פס, פטור** **דהוי נדר בשוגג** [שכן שכח שהיה שם פלוני, בה"ט].

אחרונים

ט"ז- שנים שהתערבו בתקיעת כף על ממון, המפסיד פטור, שהיו כשגגה.

ז. וכן אם ראה מרחוק אנשים אוכלין פירותיו ולא הכירם ואמר הרי הם עליכם כקרבן וכשקרב אליהם ראה שהם אביו או אחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם, אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכיח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ואחיו ואפילו נמצאו עמהם זרים דכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל אחרים [ואין צריך שיאמר כלום כשראה שטעה].

אחרונים

ש"ך- ודוקא שהיתה ניכרת טעותו, כמו בזה, אבל במדיר אשתו משום שגנבה כיסו צריך לומר התנאי בפירוש. וכן אם כשקרב אליהם אמר בסתם אילו הייתי יודע שאבי וכו' לא הייתי נודר אינו נדר. **ט"ז-** ומכאן שאדם שנדר תענית משום שסבר שמחר יום ה' ובאמת יום ה' אין נדרו בטל אלא אם כן אמר בפירוש הסיבה.

ח. במה דברים אמורים, כשהחליף את דבריו שאמר בתחילה כולכם אסורים ולבסוף אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר, או כשאמר תחילה כשראם מרחוק ולא הכירם יהו אסורים לזה ולזה ואחר כך החליף דבריו לומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא אבל אם בשעת האיסור אומר כולכם אסורים וגם בשעת חזרה אומר הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא או שאמר בשעת האיסור יהו אסורים לזה ולזה ובשעת חזרה אומר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר שלא החליף לשון הנדר בין שעת איסור לשעת חזרה, לא הותרו האחרים.

ט. אמר היין עלי קרבן מפני שהוא רע למעים, אמרו לו הרי המיושן יפה למעיים, אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר ואפילו אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והישן מותר, מותר בישן ובחדש אבל אם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל היינות אסורים עלי חוץ מן המיושן הרי זה מותר במיושן בלבד וכן כל כיוצא בזה.

התרת התפסה בנדר:

נדריים כו:

אמר ר' **עקיבא** נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכו' שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון מותר וכולן אסורים. סיפא, כגון שתלאן זה ובזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני. דייקא נמי דתניא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין, הימנו ולמעלה אסורין שכיון שהותר האמצעי הותרו שלאחריו מפני שהם תלויים בו, אבל לא הותרו שלפניו שהוא תלוי בהם - טור.

נדריים זי- **תנן** יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה אמר פעמיים הריני נזיר אם אוכל ואכל, חייב על כל אחת ואחת. אמר פעמיים שבועה שלא אוכל ואכל, אינו חייב אלא אחת. **אמר רבא-** אם נשאל על הראשונה השניה חלה.

ראשונים

טור- וכן מי שנדר וחבירו שמע ואמר ואני תוך כדי דיבור וכן השלישי שמע ואמר ואני או שנדר מבשר והתפיס פת בבשר והתפיס דבש בפת, הותר הראשון הותרו כולם. אסר עליו שתי פעמים או שנשבע עליו שתי פעמים אף על פי שנשאל עליו והתירו, אסור עד שישאל עליו פעם שנית.

שו"ע יו"ד סימן רכ"ט

ג. נדר מאחד ואמר על אחר יהא כפלוני [אף לאחר זמן רב, בה"ט] כולם אסורים אפילו עד מאה. הותר הראשון הותרו כולם. הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורין. הותר האמצעי, כל שקודם לו אסורין הוא וכל שלאחריו מותרים. וכן מי שנדר ושמע חבירו ואמר תוך כדי דיבור ואני ושמע שלישי ואמר ואני ונשאל הראשון על נדרו והותר, הותרו כולם, נשאל האחרון והותר, האחרון מותר וכולם אסורים. נשאל השני והותר, השני והאחרון מותרים והראשון אסור. והוא הדין לנודר מבשר והתפיס פת בבשר [אף לאחר זמן רב, בה"ט] והתפיס דבש בפת, אסר עליו ככר ב' פעמים או שנשבע עליו ב' פעמים, אף על פי שנשאל עליו והתירו לו, אסור עד שישאל עליו ויתירו לו פעם שנית.

אחרונים

ש"ך- אשה שנדרה והתפיס בה אחר ואמר ואני, ואח"כ הפר לה בעלה היא מותרת והמתפיס אסור.

בה"ט- כתב **הש"ך-** בשבועה על שבועה, יכול להתיר שתיהן כאחת, **והט"ז** חולק וסובר שאף להתיר השניה לפני הראשונה אינו יכול. **ובנה"כ** סיים שיש להחמיר.

ביטול נדרי אונס:

נדריים כז:

משנה- נודרים להרגים ולחרמים ולמוכסים שהיא תרומה אע"פ שאינו תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינו של בית המלך. **בית הלל-** אף בשבועה. בית הלל- אף יפתח לו בנדר- טור.

ראשונים

טור- אם הוא מוכס העומד בלא צווי המלך או שבא ליטול ממנו יותר מקצבתו.

ב"י- משמע בגמ' שכשאומר יאסרו פירות העולם עלי, וחושב 'רק היום', הוא דוקא שאמר סתם אבל אם אמר יאסרו פירות עולם עלי לעולם, אין מחשבתו מבטלת מה שמוציא מפיו. וכן כתבו **התוס' והר"ן** וכן משמע **ברמב"ם**. ולכן כתבו **תוס'** שאם השביע אותו המושל שלא יברח מהמדינה, יחשוב בלבו דבר שאינו סותר הנדר. ואם השביע אותו לעולם, יחשוב 'כל זמן שאין אני באימה תחת ממשלתך'- **ש"ך**, וכן כתב **הג"מ** בשם **סמ"ג** ואם יבטל בלחש בשפתיו תוך כדי דיבור עדיף יותר. וכתבו עוד וכן כתב **רבינו ירוחם** בשם **הגאונים** שכל חרם שמשגר המלך או המוכס לקהל להחרים בשביל צרכיו אינו כלום, אבל אין לישבע לו לשקר, **ב"י**- והיינו בלא ביטול.

רא"ש- אם נראה בעיני הגוי ששבועה זו היא לשקר, יש להחמיר מאוד מפני חילול השם ולא להציל ע"י ממון אחרים, ואם אין חילול השם, מותר לישבע, **ב"י**- ונראה שדוקא ע"י ביטול.

מרדכי- אין מבטלים השבועה אלא באונס.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

יד. הנודר או הנשבע לאנס לא הוי נדר ולא שבועה. לפיכך נודרין להרגים ולמוכסים אם הוא מוכס העומד בלא צווי המלך או שבא ליטול ממנו יותר מקצבתו, יכול לידור או לישבע כדי ליפטר ממנו. ואומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם איני מבית המלך ליפטר מן ההרג, או אם אין מה שאני מביא מבית המלך ליפטר מן המכס. וחושב בלבו- יאסרו עלי רק היום אף על פי שמוציא מפיו סתם, וקיימא לן דברים שבלב אינם דברים, גבי אנס שרי (וכלל) **שלא יוציא מפיו דבר שהוא כפירוש נגד מה שצלבנו** ואפילו לא בקש ממנו שידור והוא נודר מעצמו או הוסיף לידור יותר ממה שבקש כגון שאמר לו אמור קונם שתהנה מאשתך אם אינו כדברך והוא אומר קונם אשתי ובני נהנים לי, או שבקש ממנו שידור והוא נשבע אינו כלום, שכל מה שעושה אינו עושה אלא מחמת האונס ולחזק דבריו נגד האנס. **הגה** ודוקא **כשנשבע לו בפיו, אז לריב לנבטל בלבו באימה תנאו ודרך שלא יסתור מה שהוציא מפיו, אכל אנסין קצו להחכים על איזו דבר שלא כדיון, אין בואתו חרם כלום ואפילו ביטול בלבו אינו כריב. וכל זה לא מייירי אלא כשאפשר לעבור על שבועתו ונדרו שלא יודע להאנסין אכל אם יודע להאנסין אסור מפני חלול השם [אבל לבטל בשפתיו מותר אף בכה"ג רק שיהיה תוך כדי דיבור, ש"ך בשם המהרש"ל] ולכן**

ראשונים

רא"ש-ו וכן מי ששערם לבן נכללים בשחורי הראש שדרך שערם להשחיר.
רמב"ם-ו ואם דרכם לקרות לכולם שחורי ראש, כוונתו לכולם.

נדרים ל:

הנודר **משנה-ו** הנודר מן הילודים שכבר נולדו מותר בנולדים גם
מן העתידיים להוולד, מן הנולדים אסור מן הילודים חכמים- שלא נתכוון
זה אלא במי שדרכו להוולד **גמ"ו** לאפוקי עופות ודגים.

ראשונים

רא"ש-ו לחכמים, בין ילודים בין נולדים כוללים את מי שדרכו להוולד.
ר"ן-ו לחכמים, 'נולדים' בלשון בני אדם הוא מי שדרכו להוולד. ו'ילודים'
לכו"ע לא כולל מי שעתיד להוולד.
ב"י-ו הרמב"ם השמיט דין זה כי אין לפסוק בדבר שהוא משום לשון בני אדם.

שו"ע יו"ד סימן רי"ז

לז. נדר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבה ומותר בנשים
ובקטנים. שאין נקראים שחורי הראש אלא האנשים. ואם דרכם לקרות
שחורי הראש לכל, אסור בכל. (הגולד מכל דבר שהוא אסור ללאות
חמה שגם כן היא אלומה).

אחרונים

בה"ט-ו כתב הטור הנודר מן הילודים אסור בין באותם שנולדו כבר בין
באותן שיוולדו אחר כך ואינו מותר אלא בעופות ודגים- **ש"ך**.

נדר משותפי שבת ומעולי ירושלים:

נדרים לא.

משנה-ו הנודר משותפי שבת אסור בישראל ואסור בכותים. מאוכלי שום
בלילי שבת אסור בישראל ואסור בכותים **ובב"י** גרס מותר בכותים. מעולי
ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים שאף שמצויים לעלות לירושלים, אינם
עושים- **גמ"ו**.

שו"ע יו"ד סימן רי"ז

לח. הנודר משותפי שבת אסור אף בכותיים.
לט. נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים.

נדר מבני נח או מזרע אברהם:

נדרים לא.

משנה-ו קונם שאיני הנהגה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים
שכן ישראל יצא מהגדרת בן נח. שאיני הנהגה לזרע אברהם אסור בישראל
ומותר בעובדי כוכבים **גמ"ו** והאיכא ישמעאל, והאיכא עשיו, כי ביצחק יקרא לך זרע,
ולא כל יצחק.

ראשונים

טור-ו המודר מזרע אברהם אסור בגרים כי באברהם נאמר 'אב המון גויים',
ב"י.

שו"ע יו"ד סימן רי"ז

מ. נדר מבני נח אסור באומות העולם ומותר בישראל. נדר מזרע
אברהם אסור בישראל ובגרים ומותר באומות העולם אפילו בבני
ישמעאל ועשיו.

נענש לזקיהו שעבר על שבועתו לנכודלנכר אע"פ שהיה בדרך אונס. מיהו
אם הודיע לאנס מיד שיאל מאנסו שהיה לו תנאי בלבו ולכן יעבור על
שבועתו, ליכא למיחש הואיל והיה אנוס מהחילה. מיהו הכל לפי אורך
הענין. אנוסין שאין ליצבע להגיד על אחד אס בל על הכותית כדי
להענישו מיתה מקרי שבועת אונס ויש לזכרה בלכ"ט [ט"ז-ו] ואף אם יש בזה
חילול השם משום פיקוח נפש] וכן אס ראובן הפקיד ממון ביד שמעון וזוה
הגמון אנס להחריס על מי שיועע מממון של ראובן אס העובד כוכבים
רוצה ליקח ממון של ראובן בלכ"ט קדיון, אין החרס כלום וכן יוכל
הנפקד ליצבע שאין לו משל ראובן, ובלכ"ט קדיון יהא חלול השם בדבר כמו
שנבאר. ב' יהודים שהכו זה את זה וגזר הגמון אחר עדות אס יענישו
המכה יותר מזינו, נקרא אונס, ואס אינו יכולים לשמט ולרכיכו להגיד,
יעידו וישלמו לניזק נזקו ואל יאילו עממן בממון חזריהם. ועיין לקמן סימן
רל"ט עוד מדינים אלו.

הנודר מירודי הים ומיושבי היבשה:

נדרים ל.

משנה-ו הנודר מירודי הים מותר ביושבי יבשה אלו שאינם גילים להיות יורדי
ים באניות, ר"ן. מיושבי יבשה אסור בירודי הים שירודי הים בכלל יושבי יבשה.
גמ"ו לישנא בתרא- הנודר מיושבי יבשה אסור בירודי הים, ולא באלו
ההולכים מעכו ליפו, אלא אף ממי שדרכו לפרש שהרי סופן לירד ליבשה-
רמב"ם רא"ש ר"ן וטור.

ראשונים

ר"ן-ו לישנא בתרא הנודר מירודי הים היינו אף אלו ההולכים מעכו ליפו
טור. והרשב"א כתב שמסתברא שאינו נודר מכל מי שירד פעם אחת
מעכו ליפו, אלא במי שרגיל לירד שם תדיר אי נמי במי שהיה יורד
בשעת נדרו מעכו ליפו.

ר"ן-ו ואף באותם שירודים לטייל שכך הסתפקו בירושלמי, וספיקא דאורייתא
לחומרא. - **רבינו ירוחם** וטור.

שו"ע יו"ד סימן רי"ז

לג. נדר מירודי הים אסור בכל יורדי הים, אפילו באותם שאין הולכים
אלא מעכו ליפו ואפילו באותם שירודים לטייל, ומותר ביושבי יבשה.
לד. נדר מיושבי יבשה אסור גם בירודי הים, ואפילו באותם שמפליגים
בו הרבה שסופן לירד ליבשה.

הנודר מרואי חמה:

נדרים ל:

משנה-ו הנודר מרואי חמה אסור בסומין שלא נתכנסו אלא למי שהחמה רואה
אותם. **גמ"ו** מאי טעמא, דלא אמר מן הרואין שהוא לאפוקי דגים
ועוברים.

ראשונים

רא"ש-ו ואפילו אמר מן הרואים התכוונתי לא שומעים לו שלא הולכים אחר
דעתו כשיש שינוי.
תוס'ו כשאמר מן הרואים, אין כוונתו לצמחים ולדומם ששמע מדבריו
דוקא בעלי חיים שיכולים לראות את החמה.

שו"ע יו"ד סימן רי"ז

ל"ו. נדר מרואי החמה אסור אף בסומים שלא נתכווין אלא למי
שהחמה רואה אותו לאפוקי דגים ועוברים. הגה ואפילו אמר לא
נתכוונתי לכך לא מהני, הואיל והלשון ולאי כך הוא ומותר בכל דבר שאינו
בעל חיים אע"פ שהחמה רואה אותו. ואם נדר מרואים החמה מותר
בסומים.

אחרונים

ט"ז וב"ח-ו אבל אין להקל בסומים כשנדר מרואים החמה שחוץ מהטור לא
חילקו הפוסקים בזה.

הנודר משחורי הראש:

נדרים ל:

הנודר **משנה-ו** הנודר משחורי הראש אסור בקרחין שלא אמר מבעלי
משחורי הראש שיער ובעלי שיבות כיון ששערם היה שחור, רא"ש ומותר בנשים
ובקטנים שאין נקראים שחורי ראש אלא אנשים- שראשם לעתים מכוסה
ולעתים מגולה, מה שא"כ נשים- ראשן לעולם מכוסה וקטנים ראשם
לעולם מגולה, ואם היתה כוונתו לכך היה אומר במכוסה הראש או במגולת הראש- **ר"ן**.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי
שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה.
להערות, הצעות, או לקבלת העלון בדואר ניתן להתקשר - 052-7134167.

לע"נ

אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

רחל בת רחמי, נג'יה ויקטוריה בת רחמי, חביבה בת רחמי,
עליזה בת רחמי, פרידה בת מל, ד' א' בן ש'
בתושח"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח
ל- avishaisofer@etrog.net.il